

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 19/2006 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 7 februari 2006 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (RP 226/2005 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet ska lämna utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- direktör Leo Suomaa och regeringssekreterare Liisa Katajamäki, social- och hälsovårdsministeriet
- professor Mikael Hidén
- juris doktor, docent Pekka Lämsineva
- professor Tuomas Ojanen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning ändras så att tobaksrökning är tillåten i restaurangers eller förplägnadsrörelsers inomhuslokaler endast i ett separat rökrum som godkänts för tobaksrökning. Tobaksröken ska hindras från att sprida sig till det utrymme där det är förbjudet att röka. I rökrummet är det förbjudet att servera samt att förtära mat och dryck.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 juni 2007.

I motiveringen till lagstiftningsordning anses den föreslagna lagstiftningen vara förenlig med

19 § 3 mom. i grundlagen, där det stadgas att det allmänna ska främja befolkningens hälsa. Regeringen anser också att bestämmelserna fyller kraven på näringsfrihet enligt 18 § 1 mom. i grundlagen och kraven på egendomsskydd med begränsningar ur proportionalitetssynvinkel enligt 15 § i grundlagen. Enligt motiveringen kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Eftersom ärendet lämnar rum för tolkning, har regeringen dock ansett det vara önskvärt att införskaffa ett utlåtande av grundlagsutskottet om propositionen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Rökning i restauranger

Rökrum. Enligt 13 b § i lagförslaget kan tobaksrökning i restauranger och andra förplägnadsrörelser vara tillåten endast i separata rökrum som godkänts för ändamålet. Tobaksröken måste hindras från att sprida sig till de andra delarna i restaurangen. I rökrummet är det förbjudet att servera och att inta mat och dryck.

Förslaget avses förebygga att arbetstagarna och kunderna i förplägnadsrörelser utsätts för tobaksrök. Bestämmelserna i det är förenliga med 19 § 3 mom. i grundlagen, där det stadgas att det allmänna ska främja befolkningens hälsa. Med tanke på syftet är det också värt att beakta 7 § 1 mom. i grundlagen, där rätten till liv tryggas, samt 18 § 1 mom. och 20 § 2 mom. i grundlagen, där det stadgas att det allmänna ska sörja för skyddet av arbetskraften och tillförsäkra alla en sund miljö. När det gäller egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen och näringsfriheten enligt 18 § 1 mom. i grundlagen kan lagförslaget innebära begränsningar. Det har också betydelse för självbestämmanderätten, som har koppling till flera av den enskildes grundläggande rättigheter (GrUU 17/2006 rd, s. 2—3, se också Riksdagens justitieombudsmans berättelse år 2004, s. 274—277).

När bestämmelserna utvärderas måste man i ett sådant här sammanhang beakta proportionalitetsprincipen för de allmänna förutsättningarna att begränsa de grundläggande rättigheterna. Begränsningen bör vara nödvändig för att ett godtagbart mål ska uppnås och får inte gå längre än vad som är motiverat med beaktande av det samhälleliga intresset bakom regleringen i relation till den aktuella grundrättigheten. I det aktuella fallet är det fråga om att främja de grundläggande fri- och rättigheter som gäller hälsa. Detta syfte bygger utan tvivel på ett viktigt samhälleligt intresse (GrUU 24/1998 rd).

Syftet med ett åtskilt och isolerat rökrum är att hindra tobaksröken från att sprida sig till det rökfria utrymmet i förplägnadsrörelsen. Att rök-

ning i restauranger endast är tillåten i ett sådant rum uppfyller enligt utskottets åsikt proportionalitetsprincipen med tanke på den skyldighet att främja hälsoskyddet som härrör sig från systemet med grundläggande friheter och rättigheter. De tekniska lösningar som krävs i den gällande lagen har inte i tillräcklig grad förhindrat att arbetstagarna och kunderna blir utsatta för tobaksrök. Ett förbud att servera mat och dryck i rökrummet är också motiverat med tanke på skyddet av arbetstagarna. Utskottet fäster dock uppmärksamhet vid att ett förbud att inta mat och dryck i rökrummet fjärmar sig från skyddsmålet i systemet med grundläggande friheter och rättigheter och inverkar på kundens självbestämmanderätt. Förbudet gäller rökrummet oberoende av hur rummet är ordnat med tanke på skyddet av arbetstagarna. När ärendet behandlas i fortsättningen bör social- och hälsovårdsutskottet bedöma hur syftet med lagförslaget till denna del kan nås med hjälp av mildare åtgärder än det föreslagna förbudet.

Övergångsbestämmelser. Enligt 3 mom. i ikraftträdandebestämmelsen i lagförslaget kan de lagstadgade byggnadstekniska ändringarna och de ändringar som hänför sig till ventilationen undantagsvis genomföras inom två år efter att lagen har trätt i kraft, om näringsidkaren innan lagen trätt i kraft har vidtagit de åtgärder som i den gällande lagen förutsätts för att tobaksröken ska hindras från att sprida sig till det rökfria utrymmet. Övergångstiden om två år ska tillämpas endast på de förplägnadsrörelser för vilkas del iakttagandet av den nuvarande lagen har kontrollerats innan den föreslagna lagen träder i kraft.

Avsikten med övergångstiden är att beakta amorteringstiden för investeringar som gjorts med anledning av den gällande tobakslagen. En sådan övergångstid om två år, som måste anses vara skälig, mildrar ändringens kostnadseffekter för de förplägnadsrörelser som har vidtagit de lagstadgade åtgärderna. Med beaktande av tobakslagstiftningens historia och näringsidkarens ägarens egendomsskydd finns det sådana

grunder för övergångstiden att förslaget enligt utskottets åsikt inte ger upphov till problem i konstitutionellt hänseende.

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare bestämmelser om rökrummets dimensionering samt om byggnadstekniska krav och krav på att rummet är funktionellt kan enligt 13 d § 3 mom. i lagförslaget utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Användningen av bemyndigandet begränsas av bestämmelsen i 13 b § om kraven på hur rökrummet ska ordnas. Enligt paragrafen får tobaksröken inte sprida sig till det område där tobaksrökning är förbjuden.

80 § 1 mom. i grundlagen begränsar direkt tolkningen av bemyndigandena och innehållet i bestämmelser som utfärdas med stöd av bemyndigandena (GrUU 29/2004 rd, s. 4/I, GrUU 25/2005 rd, GrUU 37/2005 rd, s. 4/II, s. 5/II). Förordningsutfärdaren kan inte utfärda bestämmelser om t.ex. omständigheter som är väsentliga med avseende på näringsfriheten eller inskränkningar i den eller andra liknande omständigheter som hör till lagområdet (GrUU 7/2005 rd, s. 10/I). Ur denna synvinkel är bemyndigandet inte problematiskt i konstitutionellt hänseende då det är fråga om ministeriets möjlighet att utfärda närmare bestämmelser om hur rökrummet ska fungera och vara konstruerat samt om byggnadstekniska krav (se GrUU 38/1998 rd, s.

8/II). Däremot kan ministeriet inte — till skillnad från vad som står i motiveringen till propositionen — med stöd av det föreslagna bemyndigandet utfärda bestämmelser om minimi- och maximimått för rökrummet eller dess yta eller volym i förhållande till förplägnadsrörelsens eller serveringsområdets storlek eller antalet kundplatser. Om avsikten är att utfärda andra än bara byggnadstekniska bestämmelser, bör en bestämmelse om sådana grunder för dimensioneringen införas i lagen, så att det med stöd av det föreslagna bemyndigandet blir möjligt att utfärda närmare bestämmelser om dessa faktorer genom förordning¹. Enligt utskottets åsikt finns det skäl att i fråga om detta bemyndiga statsrådet att utfärda förordning.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

¹ 13 d § 1 mom. i lagförslaget kan formuleras t.ex. enligt följande: "Rökrummet skall vara av skälig storlek i förhållande till förplägnadsrörelsens eller serveringsområdets storlek eller antalet kundplatser. I fråga om byggande och underhåll av rökrum samt reparations- och ändringsarbeten gäller vad som bestäms i markanvändnings- och bygglagen (132/1999), samt med stöd av den."

GrUU 19/2006 rd — RP 226/2005 rd

Helsingfors den 31 maj 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kimmo Sasi /saml
vordf. Arja Alho /sd
medl. Hannu Hoskonen /cent
Roger Jansson /sv
Johannes Koskinen /sd
Irina Krohn /gröna
Annika Lapintie /vänst
Outi Ojala /vänst

Reino Ojala /sd
Klaus Pentti /cent
Markku Rossi /cent
Arto Satonen /saml
Seppo Särkiniemi /cent
Ilkka Taipale /sd
Astrid Thors /sv
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Petri Helander.